

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (Ιούνιος 2007)

Συγγραφέας: ΓΙΑΝΝΟΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Η υπερθέρμανση του πλανήτη και η αλλαγή του κλίματος αποτελεί μία από τις κεντρικές ανησυχίες του 21ου αιώνα, με σοβαρές επιπτώσεις σε όλες τις οικονομίες και τις κοινωνίες. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Αλ Γκορ, «Η ανθρωπότητα κάθεται πάνω σε μια ωρολογιακή βόμβα. Σε περίπτωση που οι προβλέψεις της συντριπτικής πλειονότητας των επιστημόνων είναι σωστές, έχουμε μόνο μία δεκαετία χρόνο, ώστε να αποτρέψουμε την καταστροφική πορεία του πλανήτη μας».

Το παγκόσμιο ενδιαφέρον για την προστασία του περιβάλλοντος έχει αυξηθεί σημαντικά. Το περασμένο έτος, στη 12η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το κλίμα στο Ναϊρόμπι, οι Υπουργοί Περιβάλλοντος αναγνώρισαν για πρώτη φορά ότι οι παγκόσμιες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα πρέπει να μειωθούν δραστικά, προκειμένου να αποτραπούν οι κλιματικές αλλαγές, και έθεσαν σαφές χρονοδιάγραμμα για την αναθεώρηση του Πρωτοκόλλου του Κιότο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, αν και ακολούθησε με χρονική καθυστέρηση μερικών ετών τις ΗΠΑ στην ανάπτυξη περιβαλλοντικής πολιτικής, κατέχει πλέον ηγετική θέση σε παγκόσμιο επίπεδο. Πρόσφατα, δεσμεύτηκε να περιορίσει μονομερώς τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα τουλάχιστον κατά 20% μέχρι το 2020 (σε σχέση με τα επίπεδα του 1990) και κατά 30% σε περίπτωση συμφωνίας σε διεθνές επίπεδο.

Η χώρα μας παρουσιάζει ένα γενικότερο έλλειμμα περιβαλλοντικής πολιτικής σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συχνά αυτό παραβλέπεται, δεδομένου ότι γενικά το ελληνικό περιβάλλον φαίνεται να βρίσκεται σε ανεκτή κατάσταση, με περιορισμένη βιομηχανική ρύπανση και εκτεταμένες φυσικές περιοχές. Αν και ο τουρισμός ανταγωνίζεται, πλέον, τη βιομηχανία ως πυλώνας της ανάπτυξης, και έχει ανάγκη από ποιοτικό περιβάλλον για να γίνει αποδοτικότερος, ελάχιστες είναι οι περιβαλλοντικές επενδύσεις για διαχείριση τοπίου και φύσης, για αναβάθμιση δημόσιων χώρων κ.ά., αν μάλιστα εξαιρεθούν τα κοινοτικά κονδύλια. Οι αριθμοί μιλούν μόνοι τους: κάθε Έλληνας παράγει σχεδόν 12,4 τόνους αερίων του θερμοκηπίου κάθε χρόνο -12% πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Η ανάπτυξη κοινωνικής συνείδησης για το περιβάλλον χρειάζεται επίμονη και συστηματική προσπάθεια για εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση, πληροφόρηση, καθώς και άσκηση σε διάλογο, συμμετοχή στις αποφάσεις και προώθηση του εθελοντισμού. Είναι γεγονός ότι καμία ελληνική κυβέρνηση δεν έθεσε ως προτεραιότητα μια προωθημένη πολιτική περιβάλλοντος. Όμως, η γενικότερη ανεπάρκεια περιβαλλοντικής πολιτικής ωχριά μπροστά στην ανυπαρξία της σημερινής κυβέρνησης, που παραλείπει ή αρνείται να συμμορφωθεί προς ευρωπαϊκούς περιβαλλοντικούς κανόνες ή διεθνείς υποχρεώσεις. Οι συνεχείς καταδίκες από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για παραλείψεις και καθυστερήσεις στην εφαρμογή μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος επιβεβαιώνουν αυτήν την αντίληψη. Δεν υπάρχει χρονοδιάγραμμα εφαρμογής μέτρων ούτε προϋπολογισμός για τις απαιτούμενες επενδύσεις, όταν μάλιστα η Ελλάδα καταλαμβάνει την 40ή θέση επί συνόλου 53 χωρών σχετικά με τα μέτρα που έχει λάβει για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Υπάρχουν σοβαρά προβλήματα στη χάραξη και στην άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής:

- Απουσία αυτόνομου Υπουργείου για το περιβάλλον.

- Ανεπαρκής προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και απουσία ενεργειακής και υδατικής πολιτικής.

- Ανυπαρξία πολιτικής για την αντιμετώπιση των σύνθετων προβλημάτων ποιότητας ζωής στα αστικά κέντρα, όπως η διαχείριση των απορριμμάτων. Οι ετήσιες ποσότητες επικίνδυνων αποβλήτων υπολογίζονται σε περίπου 330.000 τόνους, από τους οποίους μόνον το 38% διοχετεύεται σε ειδικά εργοστάσια ή εξάγεται σε χώρες του εξωτερικού.

- Ανεπαρκής οικιστική πολιτική, ιδιαίτερα για την παραθεριστική κατοικία.

- Απουσία πολιτικής για το φυσικό και πολιτιστικό τοπίο, καθώς και γενικότερα για τη φύση και ειδικότερα για τους βιοτόπους, παραμέληση των δασών και των προστατευόμενων φυσικών περιοχών.

- Ανεπαρκής διαχείριση της καταστροφικής εντατικής γεωργίας και των νέων κατευθύνσεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ποιότητα του περιβάλλοντος στη χώρα μας θα μπορούσε να είναι πολύ καλύτερη, χωρίς μεγάλο οικονομικό κόστος, αν ήταν μικρότερο το έλλειμμα πολιτικής στο πεδίο αυτό. Απαιτείται μια φιλόδοξη μεταρρύθμιση για τη χάραξη και αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής στις ακόλουθες κατευθύνσεις:

-Ιδεολογική παρέμβαση με προώθηση περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και συμμετοχής των πολιτών.

-Θεσμοθέτηση της προστασίας του περιβάλλοντος, με θέσπιση των αναγκαίων νόμων, κανόνων και ρυθμίσεων, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

-Δημιουργία κατάλληλων διοικητικών, ελεγκτικών και κατασταλτικών μηχανισμών για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών κινδύνων στο πλαίσιο νέου Υπουργείου Περιβάλλοντος.

-Εκτεταμένη χρήση οικονομικών εργαλείων (τέλη, επιδοτήσεις, εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών ρύπανσης, οικολογικά σήματα). Φορολογικά κίνητρα, και όχι απαγορεύσεις, είναι ο αποτελεσματικότερος τρόπος προώθησης περιβαλλοντικών στόχων.

Την προηγούμενη δεκαετία, η ισχυρή οικονομική ανάπτυξη και η ένταξη στην ΟΝΕ αποτέλεσαν τους κεντρικούς άξονες της πολιτικής μας. Σήμερα, η παγκόσμια κατάσταση του κλίματος καθιστά επιτακτική την ποιοτική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος. Η περιβαλλοντική πολιτική πρέπει να αποτελέσει κεντρικό στοιχείο της νέας μεταρρυθμιστικής ατζέντας που πρέπει να προτείνει η προοδευτική παράταξη.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» στις 14 Ιουνίου 2007, σ. 45.